

Раковская М. А. Компонентная структура формирования и развития аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка в университетах Польши

Статья посвящена исследованию актуальной проблемы формирования и развития аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка в процессе функционирования польских университетов. Проанализирована компонентная структура аксиологического потенциала, которую образуют личностный, когнитивный, регулятивный и операционно-деятельностный блоки. Установлено, что формирование и развитие аксиологического потенциала будущих учителей иностранного языка предусматривает наличие психолого-педагогических условий для усвоения ценностей социального и индивидуального контекста. Сформированность аксиологического потенциала непосредственно влияет на характер профессиональной деятельности учителя иностранного языка, в частности на его умение приобщать своих воспитанников к ценностям культуры, а также ценностям социального и индивидуального контекста.

Ключевые слова: обучение, ценности, аксиологический потенциал, ценностные ориентации, преподаватель иностранного языка.

Rakovska M. Component structure of the formation and development of the axiological potential of future teachers of a foreign language at universities in Poland

The article is devoted to the actual problem of the formation and development of future foreign language teachers' axiological potential in the process of Polish universities functioning. The component structure of the axiological potential, which is formed by personal, cognitive, regulatory and operational-activity blocks is analyzed. It is examined that the formation and development of future foreign language teachers' axiological potential directly influences the nature of foreign language teacher professional activity, in particular his ability to engage his students to the culture values and the values of social and individual plans.

Key words: education, values, axiological potential, value orientations, foreign language teacher

Стаття надійшла до редколегії 12.05.2018

УДК 37.013.42

Ольга РАСКАЗОВА

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна
e-mail: olgarasskazov69@gmail.com*

МОНІТОРИНГОВО-ДІАГНОСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОСТІ УЧНІВ У КЛАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК УМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

У статті розглядається сучасний підхід до соціально-педагогічної діагностики, основу якого складає вивчення рівнів розвитку соціальності дітей та особливостей взаємодії учнів / учениць у класі, зокрема проведення якісної характеристики взаємин між ними та визначення соціальних ризиків для дітей, які виключені з нормальної соціальної взаємодії.

Ключові слова: соціально-педагогічна діагностика, соціальність особистості, соціальна ситуація розвитку, діти з особливими освітніми потребами.

Наразі ключовою реформою Міністерства освіти і науки є реалізація концепції нової української школи, що буде доступною для кожної особистості, у якій буде підтримуватися індивідуальність, створюватимуться умови для приємного навчання усіх без виключення учнів та учениць, орієнтованого не лише на формування знань, а й, у першу чергу, на розвиток самостійності та прищеплення вмінь застосовувати набуті знання у житті.

Наголосимо, що у такій школі ще більш необхідною стає соціально-педагогічна діагностика класного мікросередовища, що і є найбільш впливовим середовищем соціалізації дитини шкільного віку, та інші соціально-педагогічні моніторингові дослідження. В свою чергу, вдосконалення відповідного діагностичного інструментарію є необхідною умовою об'єктивної оцінки процесу і результату освітньої діяльності, отримання зворотного зв'язку від отримувачів освітніх послуг.

Суть соціально-педагогічної діагностики визначається, з посиланням на Ю. Гончарову, як спеціально організований процес пізнання, в якому відбувається збір інформації про вплив на особистість і соціум соціально-психологічних, педагогічних, екологічних і соціологічних чинників з метою підвищення ефективності дії на особистість педагогічних факторів.

Вдосконалення методології та інструментарію соціально-педагогічної діагностики є неможливим без урахування усталених у педагогічній науці концепцій та процедур діагностичних досліджень (М. Акімова, Д. Банністер, О. Борисова, Г. Вороніна, В. Дружинін, Р. Овчарова, І. Каплунович В. Козлов, В. Козлова, М. Кроз, Г. Мануйлов, С. Пантїлєєв, Т. Пушкіна, Г. Семенов, Л. Собчик, М. Фетискин, Ф. Франселла, Л. Фридман, С. Харченко, О. Хохлов, П. Шептенко, О. Шаров та ін.), спираючись на результати яких, наголосимо, що за змістом і кінцевим цілям соціально-педагогічна діагностика є педагогічною, а за методикою проведення має багато спільного з психологічними та соціологічними дослідженнями, що необхідно враховувати, при відборі інструментарію для проведення соціально-педагогічних досліджень. Також у соціально-педагогічному дослідженні необхідно спиратися на різні діагностичні підходи: педагогічний, психологічний, медичний, соціологічний, щоб охопити увесь доволі широкий спектр діагностичних ознак, оскільки об'єктом діагностики для соціального педагога виступає особистість дитини у процесі розвитку в системі її взаємодії із соціальним мікросередовищем і суб'єкти цього середовища, що здійснюють вплив на формування особистості; предметом – соціально-педагогічна реальність (середовище) та її чинники, що визначають характер впливу, цієї реальності на соціалізацію особистості.

Підкреслимо, що методологічною основою сучасної соціально-педагогічної діагностики є її спрямованість на вивчення соціальності особистості (Л. Мардахаєв, В. Нікітін, О. Рассказова, А. Рижанова, С. Харченко та ін.). Це пов'язано з тим, що з соціально-педагогічних позицій соціальність розуміється як інтегрований результат процесу соціального виховання особистості, здатність людини взаємодіяти з соціальним світом, що базується на ідеях самозбереження соціуму, людства в цілому, єдності й гармонійної взаємодії людей різних національностей, соціально-вікових груп, класової приналежності, стану здоров'я, рівня розвитку й можливостей. Сьогодні апробовані у соціально-педагогічних дослідженнях критерії, показники та методики, у тому числі й при дослідженні соціальності (А. Аніщенко, І. Курліщук, Ю. Лисенко, Н. Максимовська, О. Хендрик,

Т. Швець) вивчаються та модернізуються для відбору інструментарію оцінки рівнів розвитку соціальності учнів в умовах нової української школи.

Мета статті полягає в оприлюдненні актуальної в умовах спільного навчання дітей з різними освітніми потребами у новій українській школі концепції та сучасного інструментарію моніторингово-діагностичних досліджень розвитку соціальності учнів у класному середовищі.

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз та узагальнення наукових праць щодо соціально-педагогічної діагностики; *емпіричні* – методики оцінки соціальності учнів за когнітивним, ціннісним, емоційно-особистісним, практично-діяльним критеріями (табл.1), а також „Карта оцінки та соціальності особистості у внутрішній соціальній ситуації” (авторська) та методика „Індивідуальна соціальна ситуація розвитку” І. Ніколаєвої для вивчення ознак розвитку соціальності особистості у внутрішній соціальній ситуації; „Карта оцінки та соціальності особистості у зовнішній соціальній ситуації”, методика визначення індексу соціальності середовища класу та школи, „Матриця соціальності учня інклюзивної школи”, діагностика професійно-особистісних особливостей та стиля спілкування педагогів з дітьми для оцінки ознак розвитку соціальності особистості у зовнішній соціальній ситуації.

Розпочинаючи дослідження порушеної проблеми, відзначимо, що для розробки концепції та сучасного інструментарію моніторингово-діагностичних досліджень розвитку соціальності учень та учнів у класному середовищі важливо враховувати, що, згідно усталеним у соціально-педагогічній науці поглядам [1; 2] структура соціальності як результату соціального виховання молодого покоління складається з:

- соціального досвіду особистості – єдність соціальних знань, умінь і навичок, сформованих на основі й у процесі безпосередньої взаємодії людей у соціальних групах, що забезпечують успішність обміну соціальними знаками в процесі взаємодії (когнітивна складова);
- ціннісних орієнтацій, що формуються при засвоєнні соціального досвіду, виявляються в цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах і є важливим чинником соціальної регуляції взаємин людей і поведінки індивіда (ціннісна складова);
- соціальних якостей, а також соціальних емоцій, почуттів, прагнень, бажань, переживань особистості, пов'язаних із пізнанням і самопізнанням людини (емоційно-особистісна складова);
- суб'єктності як прагнення та здатності до свідомої, відповідальної, різноманітної

предметно-чуттєвої діяльності, комунікативної практики, практичного перетворення соціальних явищ та соціальної поведінки – узгодженої й послідовної сукупності соціально значущих учинків особистості (діяльнісно-поведінкова складова).

Виходячи з наведеного вище розуміння соціальності як складної інтегративної характеристики, для її оцінки нами обґрунтовані такі критерії, що складають основу сучасної соціально-педагогічної діагностики розвитку соціальності учениць та учнів у класному середовищі: *когнітивний* (соціально-комунікативна компетентність, соціальні знання), *ціннісно-самооцінний* (соціальні цінності та етичні уявлення, адекватність саморозуміння особистості, переконання оточення, що вплинули на розвиток і становлення особистості дитини в процесі її соціалізації), *емоційно-особистісний* (характеристика кола спілкування, соціальні емоції, соціальні якості), *практично-діяльнісний* (соціальні вміння, соціальна поведінка, соціальна активність).

Пропонуємо інструментарій оцінки рівня соціальності учнівства, що може застосовуватися в діагностичній діяльності соціального педагога у закладах середньої освіти з інклюзивним навчанням. Наведена у таблиці (Табл. 1) сукупність критеріїв, показників і методик діагностики розвитку соціальності забезпечує надійність та вірогідність результатів оцінки розвитку соціальності особистості учнів.

Характеризуючи рівні розвитку соціальності, визначені на основі реалізації сукупності соціально-педагогічних методик [1; 2; 4], зазначимо, що високий рівень розвитку соціальності учнів та учениць передбачає володіння особистістю широким спектром соціальних знань, умінь та навичок, стійке засвоєння способу мислення та соціально визнаних загальних уявлень про оточуючий світ, притаманних віку, розвинутий механізм „самокерування процесом соціалізації”; сформовану гуманістичну систему соціальних цінностей особистості, соціально цінних якостей, дієво-практичних

Таблиця 1 – Критерії, показники, методики оцінки соціальності учнів за когнітивним, ціннісним, емоційно-особистісним, практично-діяльнісним критеріями

Критерії	Показники	Методики оцінки
<i>Когнітивний</i>	Соціально-комунікативна компетентність	Опитувальник соціально-комунікативної компетентності (СКК)
	Соціальні знання	Контент-аналіз змісту документів (творів учнів щодо актуальних проблем спілкування, навчання, життя); метод соціально-педагогічних ситуацій
	Успішність учнів у класному колективі	Контент-аналіз змісту документів, що відображають навчальні досягнення учнів; бесіди з педагогами; соціометрія
<i>Ціннісно-самооцінний</i>	Соціальні цінності та етичні уявлення	„Мій Всесвіт” „Життєве призначення” Методика „Що таке добре і що таке погано?”
	Адекватність саморозуміння особистості	Тест-опитувальник самовідношення В. Столина, С. Пантелеєва „Самооцінювання”
	Переконання оточуючих, які вплинули на розвиток особистості дитини в процесі її соціалізації	Діагностика особистості та її соціальних зв'язків – методика „Недописана теза”
<i>Емоційно-особистісний</i>	Характеристика кола спілкування	Методика „Референтні особи”
	Соціальні емоції	Проективний тест особистісних відносин, соціальних емоцій і ціннісних орієнтацій „Будиночки” О. Орехової на основі тесту відносин А.Еткінда Методика „Веселий-сумний” Спостереження за поведінкою учнів у класному колективі
	Соціальні якості	Спостереження за учнями в умовах шкільного середовища; експертні оцінки рівня розвитку соціальних якостей учнів
<i>Практично-діяльнісний</i>	Соціальні уміння	Спостереження за учнями в умовах шкільного середовища; експертні оцінки рівня розвитку соціальних умінь учнів
	Соціальна поведінка	Методи якісних (експертних) оцінок педагогів та батьків; методика „Особиста біографія”
	Соціальна активність	„Методика реєстрації соціальної активності дитини”

властивостей, що забезпечують суб'єктність особистості; широкий спектр соціальних емоцій. Діяльність відповідає віковому періоду та соціальній ситуації розвитку дитини, її соціальний статус адекватний потребам і можливостям, у поведінці не порушує права дитини, сприяє набуттю позитивного досвіду в колективі, володіє широким спектром шляхів набуття такого досвіду. Сформовані етичні якості розкривають позитивне ставлення особистості до суспільства, праці, гуманне відношення до людей і принципово-вимогливе ставлення до самої себе. Соціальність дитини визначається не окремими позитивними якостями (товариськість, прихильність, толерантність), а їх гармонійною сукупністю, моральним змістом і спрямованістю, рівнем розвитку й вияву у реальних діях.

На цьому рівні учениці та учні демонструють активну, суб'єктну поведінку: беруть участь у краєзнавчій роботі, відвідуванні виставок, музеїв, участь у творчих конкурсах, олімпіадах, відвідування творчих об'єднань. Їхніми діями часто керує прагнення все робити красиво, тому виявляється особливий інтерес до уроків художньо-естетичного циклу, прагнення внести нове в особисту діяльність, в роботу класу.

Середній рівень передбачає володіння дитиною певними соціальними знаннями, уміннями та навичками; часткове засвоєння певного способу мислення та соціально визнаних стійких уявлень про оточуючий світ. Система соціальних цінностей таких учнів та учениць більше залежить від зовнішнього контролю; соціально цінні якості, соціальні емоції та суб'єктність частіше проявляються у спеціально створених для цього педагогічних ситуаціях. Характер та спрямованість поведінки та діяльності не завжди забезпечує позитивне спрямування психосоціального розвитку особистості у певному віковому періоді, у рамках нової соціальної ситуації, що може призводити до негативних наслідків у розвитку дитини. Взаємодія з оточуючими людьми не завжди успішна, оскільки досвід орієнтування в соціальних ситуаціях незначний, дитина не завжди вірно визначає особливості та емоційні стани інших людей, вибирає адекватні способи контакту з ними і реалізовує їх у процесі взаємодії.

Дитина, що має соціальність середнього рівня, може бути товариською, зважати на інтереси класу, охоче виконувати доручення, але сама не організовує корисні справи колективу; допомагає одноліткам та педагогам не за власною ініціативою, а за проханням або розпорядженням; інших на добрі справи не мобілізує.

Низький рівень соціальності характеризується тим, що коло соціальних знань, умінь та навичок дитини незначне; спосіб мислення та стійкі уявлення про оточуючий світ часто не відповідають віку, соціальні цінності нестійкі, соціально цінні якості розвинуті слабо, суб'єктність на низькому рівні, прояв соціальних емоцій, як правило, пов'язаний із негативними подіями (порушення дисципліни, бійка тощо). Основні види діяльності не забезпечують психосоціального розвитку учня або учениці в певному віковому періоді, у рамках нової соціальної ситуації; соціальний статус дитини не відповідає віку та внутрішнім потребам, гальмує її розвиток, володіє переважно тими шляхами набуття соціального досвіду, що забезпечують його низьку якість; фактори та механізми соціалізації діють негативно. Світогляд не відповідає віку дитини, вона не має досвіду ефективної взаємодії з оточуючими людьми в системі міжособистісних відносин, не знає, як орієнтуватися в соціальних ситуаціях, не вміє правильно визначати особистісні особливості та емоційні стани інших людей; не володіє спектром адекватних способів контакту з ними. Спостерігається низька успішність з різних видів діяльності, зокрема у навчанні, низький (аутсайдер, відринутий) або невиправдано високий (антилідер) статус у колективі. Етична невихованість проявляється в негативному досвіді поведінки, у нерозвиненості самоорганізації й саморегуляції. Низький рівень соціальності характеризується слабким виявом позитивного, ще нестійкого досвіду поведінки, спостерігаються соціальні зриви, поведінка регулюється переважно вимогами старших та іншими зовнішніми стимулами, саморегуляція і самоорганізація ситуативні.

Перелічені ознаки безумовно диференціюються в залежності від віку учнів, що враховано у відповідному діагностичному інструментарії [3].

Наголосимо, що за принципом динамічної цілісності розгляду досліджуваного явища, при вивченні соціальності дитини, необхідною є оцінка не лише за вказаними вище критеріями, які відбивають усталений у психолого-педагогічній науці погляд на структуру особистості, а й соціально-педагогічна діагностика наслідків впливу внутрішнього та зовнішнього середовища, що складають ситуацію розвитку дитини в певний віковий період у конкретних психовікових обставинах. Для підвищення об'єктивності такої діагностики, що заснована на середовищному підході, виникає необхідність визначення критерію, який віддзеркалює соціальну ситуацію розвитку учня, дозволяє отримати чітке уявлення про характер впливу чинників та суб'єктів соціального мікросередовища різних рівнів на розвиток соціальності учнів, отже, оцінити соціальність не лише як сукупність

властивостей особистості, а й як характеристику мікросередовища, що відбивається на розвитку особистості.

Схема дослідження внутрішніх та зовнішніх ознак розвитку соціальності дитини у залежності від вікового періоду ґрунтується на ідеї соціальної ситуації розвитку (Л. Виготський). Причому, ознаки розвитку соціальності особистості у певній соціальній ситуації виступають додатковим критерієм розвитку соціальності учнівства, показниками – рівень розвитку соціальності особистості у внутрішній, а також у зовнішній соціальній ситуації.

Метою діагностики дітей за критерієм «Ознаки розвитку соціальності особистості у певній соціальній ситуації» є відображення актуального для учня конкретної вікової групи балансу впливу на особистість внутрішньої та зовнішньої ситуації розвитку соціальності. Серед внутрішніх ознак соціальної ситуації розвитку нами досліджувалися більш тісно пов'язані з психофізіологічним розвитком дітей, структурою їх особистості (розширення сфери соціальних знань, умінь та навичок; засвоєння певного способу мислення та соціально визнаних стійких уявлень про довколишній світ; розвиток механізму «самокерування процесом соціалізації»; формування системи соціальних цінностей особистості, соціально цінних якостей; засвоєння дієво-практичних властивостей, що забезпечують суб'єктність особистості, розширення спектру соціальних емоцій, розвиток тілесності); серед зовнішніх – ті, що демонструють зв'язок особистісного зростання та соціокультурних обставин, наприклад: провідна діяльність (найголовніша діяльність, яка визначає і забезпечує психосоціальний розвиток людини в певному віковому періоді, у межах нової соціальної ситуації розвитку індивіда); соціальний статус школяра (специфічне становище індивіда у соціумі, які визначають його права та обов'язки, що змінюється та ускладнюється з дорослішанням дитини), основні шляхи набуття соціального досвіду особистості, механізми соціалізації тощо.

Відзначимо, що врахування зазначених вище критеріїв та показників є необхідним при проведенні моніторингово-діагностичних досліджень розвитку соціальності дітей у класному середовищі. Вважаємо за потрібне коротко зупинитися на з'ясуванні деяких засобів, пов'язаних з діагностикою та моніторингом розвитку соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти.

Основним суб'єктом такої роботи виступає соціальний педагог, у школах, де такого спеціаліста немає, – психолог та педагог-організатор. Робота соціальних педагогів з діагностики рівня соціальності членів класного колективу полягає у ре-

лізації різних видів діагностичної діяльності, що забезпечує вивчення особистості дитини та класного колективу й створює підстави для упровадження індивідуального і диференційованого підходу до розвитку їх соціальності в процесі навчання і виховання у школі.

Вивчення особистості та колективу має відбуватися у єдності й спрямовуватися, у першу чергу, не на оцінку наявних обмежень розвитку або недоліків у взаєминах, а на пошук резервів особистості й колективу, нерозкритих можливостей і потенціалів. Запропонований фахівцям інструментарій соціально-педагогічної діагностики учнів і класу та процедури діагностики (збір даних; порівняння; інтерпретація; аналіз, прогнозування; зведення результатів діагностичної діяльності) забезпечують ґрунтовний аналіз причин соціальної поведінки, мотивів, цінностей особистості, а не лише на констатацію фактів.

Діагностика розпочинається зі збору даних, на основі яких фахівці роблять висновки про рівень соціальності учнів, здійснюють порівняння актуальної поведінки учня з попередньою, а також з поведінкою інших осіб, з описом стандартної поведінки.

Під час проведення діагностики необхідно враховувати, що дослідження процесу розвитку соціальності кожної дитини має здійснюватися впродовж усіх років навчання. Соціальним педагогам необхідно проводити комплексну діагностику всіх учнів та учениць без виключення. Для цього на початку, наприкінці та протягом навчального року у закладах середньої освіти необхідно запланувати проведення систематичних діагностичних зрізів з кожної із складових розвитку соціальності особистості. У разі неможливості проведення такого зрізу відносно конкретного учня чи учениці у встановлений час (через хворобу або з інших причин) цей зріз проводиться найближчим часом.

Найбільш доречним інструментарієм, який є однією з інтерпретацій соціального паспорта учня / учениці з можливістю кількісної оцінки рівня соціальності та дозволяє проводити не тільки первинну діагностику, а й моніторинг розвитку соціальності у процесі навчання, виступає «Матриця соціальності учня / учениці інклюзивної школи». На основі проведеної діагностики соціальними педагогами здійснюється соціально-педагогічний аналіз та прогнозування, яке дозволяє передбачати розвиток соціальності дитини у школі та її поведінку в інших середовищах, різних ситуаціях або у майбутньому.

Відзначимо, що низькій рівень соціальності виявляють учениці / учні із соціально несприятливими умовами соціалізації. Далеко не всі такі

діти відзначаються психо-фізіологічними відхиленнями та/або СЖО, значна кількість з них належить до благополучних сімей, у тому числі й матеріально забезпечених, де панує несприятливий стиль спілкування між членами родини. Деякі діти мають вади здоров'я, зокрема психічного розвитку, що ігноруються або приховуються батьками. Проте, найбільш вагомою причиною низького рівня розвитку соціальності стають проблеми соціальної взаємодії у класному колективі. Зокрема, випадки не толерантного міжособистісного ставлення дітей, переслідування та психологічного тиску на дитину, яка стає жертвою образ та навіть насильства з боку однолітків, а також непрофесійне ставлення вчительок та вчителів до «особливих» учнів / учениць у класі, підтримка «улюбленців», маніпулювання думкою колективу щодо дітей, які є особисто не симпатичними педагогу, або батьки, яких не знайшли спільну мову з вчителькою чи вчителем. Особливо яскраво це явище спостерігається у молодших класах. Тобто часто наявність у класному колективі учениць / учнів, що знаходилися у несприятливій для розвитку соціальності ситуації, пояснюється небажанням або невмінням педагога позитивно впливати на якість соціальної взаємодії у класі.

Виходячи із зазначеного вище, важливим аспектом соціально-педагогічної діагностики є вивчення особливостей взаємодії учнів / учениць у класі, зокрема проведення якісної характеристики взаємин між ними та визначення соціальних ризиків для дітей, які виключені з нормальної соціальної взаємодії. Такий підхід дозволяє визначити класи відносно більш успішні щодо розвитку соціальності учнів / учениць та відносно менш успішні при проведенні масових оцінок в освітньому закладі, виявити причини неуспішності та фактори успішності, порівнювати віднесені у часі дані щодо певного класу. Тож застосувати індивідуальний підхід до планування подальшої роботи із реалізації соціально-педагогічної технології розвитку соціальності дітей у школі в залежності від виявлених труднощів та конкретних умов їхньої соціалізації.

Діагностика розвитку соціальності школярів передбачає обов'язкове обговорення з дітьми та їх батьками основних її результатів. Зворотній зв'язок розглядається нами як дієвий засіб впли-

ву на розвиток соціальності дітей. Для оптимізації такої діяльності соціального педагога у межах діагностики рівня соціальності дітей і класного мікросередовища необхідно впроваджувати низку групових заходів з учнями / учницями та їхніми батьками, на яких обговорюються відносини у класному колективі в цілому, а також проводити індивідуальні консультації для дітей та їхніх родин. Зокрема, це: зустрічі учениць / учнів перших, п'ятих і дев'ятих класів з соціальним педагогом на теми «Приємно познайомитися», «Чи знаю я себе?», «Я і моє коло спілкування», «Чи вміємо ми взаємодіяти?», «Я – товариська людина» тощо; тренінги самопізнання для всіх дітей за бажанням; тематичні збори для батьків «Чому я навчив свою дитину?», «Як спілкуємося?», «Зрозуміти дитину – зрозуміти себе», «Як моя дитина поводить без мене» тощо.

Вважаємо, що здійснення діагностичної діяльності у процесі розвитку соціальності учнівства в інклюзивному класі є найбільш результативною за таких умов: 1) наявність відповідального – фахівця, який за функціональними обов'язками має визначати рівень розвитку соціальності учнів у сучасній школі; таким фахівцем виступає соціальний педагог; 2) вдосконалення з точки зору надійності та простоти використання діагностичних процедур та інструментарію, створення можливостей підрахунку, накопичення та аналізу даних із використанням комп'ютерних засобів; 3) єдність діагностики характеристик особистості та колективу; 4) систематичність та безперервність діагностики, наявність системи соціально-педагогічного моніторингу.

Систематичне проведення аналізу, прогнозування та ознайомлення учнів, педагогів, батьків із результатами дослідження дозволяє відстежити розвиток соціальності учнів та динаміку соціальної взаємодії у класі, поєднуючи діагностичні заходи з пошуком і розробкою оптимальних шляхів соціально-педагогічної роботи зі школярами у класному колективі. Отже, діагностика не лише є необхідним елементом дослідної роботи або окремим етапом соціально-педагогічної діяльності, а й входить до змісту інших етапів діяльності з розвитку соціальності учнів у класному середовищі й виступає умовою успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами у новій українській школі.

Список використаних джерел

1. Рассказова О. І. Діагностика соціальності учнів як напрям соціально-педагогічної діяльності в умовах інклюзивної освіти / О. І. Рассказова // Педагогіка та психологія: збірник наукових праць / за заг. ред. І. Ф. Прокопенка, В. І. Лозовой.- Харків, 2011. – Вип. 40. – С. 119-128.
2. Рассказова О. І. Діагностика соціальності учнів інклюзивної школи / О. І. Рассказова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (Педагогічні науки) / гол. ред. В.С. Курило. –Луганськ: Видавництво Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, 2012 – № 5 (240) березень. – С. 166-175.

3. Рассказова О.І. Соціально-педагогічна діагностика розвитку особистості у сучасному освітньому середовищі / О.І.Рассказова // Психолого-педагогічна діагностика якості освіти у педагогічному ВНЗ: методичний посібник; за заг.ред. Г.Ф.Пономарьової. – Харків, 2015. – С. 230-304.
4. Соціально-педагогічна діагностика : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н. П. Краснова, Л. П. Харченко, Я. І. Юрків, І. С. Сьомкіна; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 429 с.

References

1. Rasskazova O. I. Diagnostika social'nosti uchniv yak napryam social'no-pedagogichnoi diyal'nosti v umovah inklyuzivnoi osviti / O. I. Rasskazova // Pedagogika ta psihologiya: zbirnik naukovih prac' / za zag. red. I. F. Prokopenka, V. I. Lozovoj.- Harkiv, 2011. – Vip. 40. – S. 119-128.
2. Rasskazova O. I. Diagnostika social'nosti uchniv inklyuzivnoi shkoli / O. I. Rasskazova // Visnik Lugans'kogo nacional'nogo universitetu imeni Tarasa SHEvchenka (Pedagogichni nauki) / gol. red. V.S. Kurilo. –Lugans'k: Vidavnictvo Derzhavnogo zakladu „Lugans'kij nacional'nij universitet imeni Tarasa SHEvchenka”, 2012 – № 5 (240) berezen'. – S. 166-175.
3. Rasskazova O.I. Social'no-pedagogichna diagnostika rozvitku osobistosti u suchasnomu osvith'omu seredovishchi / O.I.Rasskazova //Psihologo-pedagogichna diagnostika yakosti osviti u pedagogichnomu VNZ: metodichnij posibnik; za zag.red. G.F.Ponomar'ovoї. – Harkiv, 2015. – S. 230-304.
4. Social'no-pedagogichna diagnostika : nauk.-metod. posib. dlya stud. vishch. navch. zakl. / N. P. Krasnova, L. P. Harchenko, YA. I. YUrkiiv, I. S. S'omkina; Derzh. zakl. „Lugan. nac. un-t imeni Tarasa SHEvchenka”. – Lugans'k : Vid-vo DZ „LNU imeni Tarasa SHEvchenka”, 2011. – 429 s.

Рассказова А. Мониторингово-диагностические исследования развития социальности учащихся в классном среде как условие успешного обучения детей с особыми образовательными потребностями в новой украинской школе

В статье рассматривается современный подход к социально-педагогической диагностике, основу которого составляет изучение уровней развития социальности детей и особенностей взаимодействия учащихся / учениц в классе, включая проведение качественной характеристики взаимоотношений между ними и определение социальных рисков для детей, исключены из нормальной социального взаимодействия.

Ключевые слова: социально-педагогическая диагностика, социальность личности, социальная ситуация развития, дети с особыми образовательными потребностями.

Rasskazova O. Monitoring and diagnostic studies of students' social development in the classroom as a condition for the successful education of children with special educational needs in the new Ukrainian school

The article considers the modern approach to socio-pedagogical diagnostics, the basis of which is the study of the levels of social development of children and the peculiarities of the interaction of students / students in the class, in particular, the performance of a qualitative characteristic of the relationship between them and the definition of social risks for children who are excluded from normal social interaction.

Sociality is defined as a result of the social upbringing of the younger generation, consisting of: the social experience of the individual, value orientations that are formed in the process of learning social experience, are manifested in the goals, ideals, convictions, interests, social qualities, as well as social emotions, feelings, aspirations, desires, personal experiences associated with the knowledge and self-knowledge of man, as well as subjectivity as a desire and ability to conscious, responsible, diverse subject-sensory activity, communicative raktyky, practical transformation of social phenomena and social behavior.

Socio-pedagogical diagnostics is considered not only as a necessary element of research work or a separate stage of social and pedagogical activity, but also as an essential component of the content of other stages of the social development of students in the classroom, which serves as a condition for the successful education of children with special educational needs in the new Ukrainian school

Key words: socio-pedagogical diagnostics, sociality of the person, social situation of development, children with special educational needs.

Стаття надійшла до редколегії 06.05.2018